

receipt by an official person in the field of the land relations. Furthermore features of internal and external co-operation, during the indicated process should be studied.

Methods: comparative and legalistically logical. **The relevance of the research** is determined by the insufficient scientific research of detection and investigation of illegal benefit receipt by official person in the field of the land relations by the divisions combating organized crime within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. **The results of the research:** an analysis and comparison of the scientists' researches from various areas of law. **The field of the implementation:** operative and search activity, criminal procedure, criminalistics. Practical value of the reserch: some provisions of article can be used in the preparation of amendments to the procedural criminal law, writing monographs or educational and methodical manuals. **The conclusions:** the analysis proves a lack of theoretical and practical elaboration of issues of detection and investigation of illegal benefit receipt by official person in the field of the land relations by the divisions combating organized crime within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine at monographic level.

Keywords: *divisions combating organized crime, land relations, detection, investigation, counteraction.*

УДК 351.713(477)

О. В. ОНИШКО,

кандидат юридичних наук,

науковий співробітник науково-дослідного центру з проблем оподаткування

Національного університету ДПС України

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розглянуто зміст і структуру механізму правового регулювання як теоретико-практичну основу розбудови механізму регулювання податкових правовідносин. Акцентовано увагу на необхідності формування органічної єдності оперативно-розшукових, податково-перевірочних і кримінально-процесуальних дій у межах податкового розслідування для виявлення і протидії податковим правопорушенням.

Ключові слова: *правовий вплив, правове регулювання, механізм правового регулювання, податкові правовідносини, податкове розслідування, контрольньо-перевірочна діяльність, оперативно-розшукова діяльність.*

У правовій системі України проблемі правового регулювання суспільних відносин з метою «їхнього впорядкування, охорони, розвитку відповідно до вимог певного соціального ладу, який здійснюється за допомогою правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів тощо)» [1, с. 289] відведено особливе місце. Ефективністю розв'язання цієї проблеми, врешті-решт, і визначає якість розбудови України як правової демократичної держави.

При цьому слід відмітити, що існує думка про необхідність розмежування понять «правовий вплив» і «правове регулювання». Виходячи вже із загальноприйнятого значення, що пропонує нам Тлумачний словник української мови для термінів «вплив» (дія, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета, тиск, діяння) [2, с. 382]

та «регулювати» (впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі) [3, с. 108], можна знайти підстави для подібного розмежування. В той же час очевидне й інше. В обох випадках мова йде про дію, а уточнення, що вплив та регулювання є правовими, на нашу думку, це констатація того, що дія має відбуватися за допомогою правових засобів, в межах правового поля.

В наукових публікаціях в основу розмежування понять «правовий вплив» і «правове регулювання» вкладають не їх етимологічний зміст, а момент правового регулювання, власне його початковий та кінцевий етапи. В першому випадку відносини вважають врегульованими з моменту набуття чинності того чи іншого нормативного акта, а в другому – з настанням юридичного факту, коли суб'єкти набувають

відповідних прав і обов'язків та реалізують їх. Однак не можна спростувати той факт, що в обох випадках мова йде про процес правового регулювання як сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного результату [3, с. 64], що має початковий і кінцевий етапи. Тому важко не погодитися з тим, що правове регулювання є процесом упорядкування суспільних відносин, який охоплює і правотворчість, і застосування права [4, с. 54–55].

На захист правомірності розмежувань окремих понять можна навести твердження видатного теоретика права Герберта Харта: «Определение ... – это, в первую очередь, вопрос проведения границ или различения между одним типом вещей и другим, что язык фиксирует отдельным словом» [5, с.21]. «Оно одновременно ... выделяет для нас тип вещей, для обозначения которых используется это слово, указывая на те черты, которые оно, в общем, разделяет с широким семейством вещей, и на те, которые выделяют его среди других, принадлежащих к тому же семейству» [5, с. 22].

Практична значимість чіткого визначення тих чи інших понять особливо значима, якщо вони є базовими для визначення похідних понять. Зокрема, О. Беляневич вважає похідним від поняття «правове регулювання» розробку й введення у науковий обіг поняття «механізм правового регулювання» [4, с. 46–47], що, на думку С. Алексєєва, характеризує «взяту в єдності систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини» [1, с. 9].

Подібна місія механізму правового регулювання, зумовлюючи складність його змісту та структури, пояснює велику увагу науковців до даної проблематики. Серед них В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Білоус, А. Головач, І. Голосніченко, О. Долгий, Р. Калюжний, Л. Касьяненко, А. Комзюк, М. Кучерявенко, В. Лисенко, Т. Мацелик, П. Мельник, Д. Мулявка, А. Новицький, Т. Проценко, О. Рябченко, Г. Цимбал, які зробили вагомий внесок у розробку різних аспектів сучасного механізму правового регулювання.

Разом з тим численні чинники економічного, соціального та організаційно-управлінського характеру, що здійснюють суттєвий вплив на реалізацію такого механізму, здатні привести до появи нових, змінювати та інколи навіть припи-

няти певні правові відносини. Підтвердженням тому може стати прийняття Кримінального процесуального кодексу України. Сучасна практика часто свідчить про існування ряду недостатньо врегульованих питань щодо структурних елементів механізму правового регулювання, які негативно відбиваються на його ефективності. Особливо це стосується тих структурних елементів, що відносяться до реалізації норм права, суб'єктивних прав та обов'язків суб'єктів правовідносин, а також їх порушення.

Зокрема, йдеться про права і обов'язки, що пов'язані зі сплатою податків і зборів, незадовільний стан виконання податкового обов'язку, що зумовлює необхідність використання засобів і методів і контрольно-перевірочної, і оперативно-розшукової діяльності (ОРД), і кримінально-процесуальної діяльності з метою виявлення і розкриття податкових злочинів.

Тому метою статті є оцінка змісту та структури механізму правового регулювання та виявлення на цій основі засад розбудови механізму регулювання податкових правовідносин з метою створення узгодженої системи протидії податковим правопорушенням.

Для виявлення правомірності розгляду поняття «механізм правового регулювання» як похідного від поняття «правове регулювання» дослідження змісту і структури механізму правового регулювання логічно розпочати саме з розкриття сутності та співвідношення цих понять, адже від правильності їх визначення значною мірою залежить і ефективність дії зазначеного механізму. За аналогією з поданням О. Лавріненка кожного елемента правової системи як юридичної практики, «... удосконалюючи яку, тим самим удосконалюємо правову систему суспільства України» [6, с. 37], на наш погляд, існують підстави окремі елементи механізму правового регулювання уявляти як удосконалення механізму в цілому. Звідси актуальність визначення структури механізму правового регулювання.

Розповсюджені погляди з цього приводу наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення окремих понять механізму правового регулювання

Правовий вплив
Система взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів, які поділяються на три групи: засоби впливу, проміжні ланки й об'єкти впливу [1, с. 97–104]
Правове регулювання
Результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їхнього впорядкування, охорони, розвитку відповідно до вимог певного соціального ладу, який здійснюється за допомогою правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів тощо [1, с. 23]
Механізм правового регулювання
1. Система правових засобів, за допомогою яких здійснюється упорядкування суспільних відносин відповідно до мети й завдань правової держави [7, с. 341–342]
2. Це комплексне явище, сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться у нормах права [1, с. 157–158]
3. Взята в єдності система правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини [1, с. 97–104]
Структурні елементи механізму правового регулювання
1. Норми права, правовідносини, акти реалізації юридичних прав та обов'язків [7, с. 342]
2. Норми права і його принципи, об'єктивовані в нормативно-правових актах, указах Президента та інших нормативних актах; акти тлумачення норм права, видані уповноваженими на те організаціями; акти застосування норм права, правові відносини [8, с. 40]
3. Норми права, правові відносини, акти реалізації прав і обов'язків, акти застосування права, законність, правосвідомість, правова культура [1, с. 157–158]
4. Норми права та нормативні акти; юридичні факти; акти застосування права, реалізації прав і обов'язків; принципи та інструменти, методи регулювання, процедури й алгоритми реалізації діяльності, включаючи техніки і технології управління; відповідне забезпечення (політичне, правове, інформаційне тощо) [9, с. 130]

Як свідчать наведені дані, найбільш розширено структуру механізму правового регулювання надає С. Лекарь. При цьому він зазначає, що до складу правового механізму варто включати «... лише ті з елементів, які за своєю спрямованістю та значенням здатні виконувати роль засобів впливу на певний об'єкт з метою забезпечення належного стану його існування ...» [9, с.130]. На цій підставі зроблено висновок про неправомірність включення до складу механізму таких елементів, як суб'єкти, зважаючи, що саме вони застосовано цей механізм; об'єкт, оскільки саме щодо нього застосовується цей механізм; діяльність щодо забезпечення правового регулювання, оскільки вона характеризує спосіб практичного застосування механізму, а також правовідносин, зважаючи, що механізм впорядковує ці відносини, він щодо них спрямований, а тому об'єкт упорядкування не може сам себе упорядковувати [9, с. 130]. Щодо діяльності, то лише її процедури й алгоритми реалізації, а також техніки і технології управління розглядаються цим науковцем як «...сукупність явищ що, здатна забезпечити цілеспрямований та системний

вплив на відповідні відносини ...» [9, с. 130]. Погоджуючись з таким баченням структури механізму правового регулювання, водночас звернемо увагу на певну некоректність віднесення перерахованих структурних елементів цього механізму до явищ.

Явище, у філософському значенні цього поняття, – це зовнішній вияв сутності предметів, процесів, безпосереднє відбиття речі у почуттєвому сприйнятті, а в абстрактному – це: 1) будь-який вияв змін, реакцій, перетворень, що відбуваються в навколишньому природному середовищі; 2) подія, факт, обставина, епізод [3, с. 852]. Тому складно віднести, наприклад, процедуру як порядок здійснення чогонебудь [3, с. 63], або алгоритм – систему правил виконання обчислювального процесу, що призводить до розв'язання певного класу задач після скінченного числа операцій [2, с. 24], чи технології – як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогонебудь [3, с. 529], до розряду явищ. На наш погляд, все перераховане є засобами правового впливу.

Крім того, викликає заперечення віднесення до механізму правового регулювання такого елемента, як «відповідне забезпечення», зважаючи, що це не засіб впливу, а умова його здійснення.

У контексті пошуку адекватних змісту і структури механізму правового регулювання, заслуговує на увагу виділення чотирьох стадій (етапів) правового регулювання суспільних відносин [6, с. 37–39]. Перша – це формування та прийняття відповідних правових норм, друга – виникнення прав та обов'язків учасників правовідносин, третя – реалізація норм права, а також суб'єктивних прав та обов'язків суб'єктів правовідносин і, нарешті, четверта – застосування заходів державного примусу судовими, адміністративними органами у випадку порушення суб'єктивних прав та законних інтересів учасників правовідносин.

Зважаючи на предмет нашого дослідження, основну увагу зосередимо на третій і четвертій стадіях механізму правового регулювання. При цьому, як зазначає О. Лавріненко, третя стадія характеризується тим, що «... програми поведінки, закладені в юридичних нормах і опосередковані волею конкретних суб'єктів у вигляді суб'єктивних прав та обов'язків, здійснюються через фактичну поведінку учасників суспільних відносин ...» [6, с. 38].

Сьогодні, як відомо, фактична поведінка учасників суспільних відносин, зокрема пов'язаних зі сплатою податків і зборів, часто свідчить про незадовільний стан виконання податкового обов'язку окремими платниками податків. Незважаючи на прийняття рішучих заходів в цьому напрямку, динаміка обсягів податкового боргу продовжує характеризуватися нестабільністю; проблема часто переходить із площини добровільної сплати у площину стягнення податкової заборгованості. Це призводить до того, що хоча основними способами виявлення порушень податкового законодавства залишаються податкові перевірки, очевидно є неможливість обмеження дій податкових органів контролюючими функціями. Здійснення завдань щодо виявлення, попередження, викриття та розслідування злочинів у сфері оподаткування вимагає проведення і оперативно-розшукових, і слідчих заходів, що мають базуватися на суворому дотриманні норм закону та підзаконних нормативних актів. Прихований, як правило, характер порушень податкового законодавства, що передбачає процес їх розслідування, диктує потребу застосування більш широкого кола заходів, що можуть мати відкритий, гласний (податково-перевірочний), а також негласний, таємний

(оперативно-розшуковий) характер. Як відомо, ОРД законодавчо визначена як система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. Як зазначалося науковцями [10, с. 128], вибір типового набір слідчих дій залежав від етапу розслідування, а під час організації розслідування – від слідчого вимагалася не однозначна слідча дія, а цілий комплекс взаємопов'язаних слідчих дій, оперативно-розшукових та інших організаційних заходів (тактичних операцій). З набуттям 20.11.2012 чинності Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) суттєво змінилися форми досудового розслідування та судового провадження. Зокрема, під час досудового розслідування виключно слідчий суддя приймає рішення про арешт майна (ч. 2 ст. 170 КПК); проведення таких слідчих (розшукових) дій як: здійснення обшуку (ч. 2 ст. 234 КПК), здійснення огляду житла чи іншого володіння особи (ч. 2 ст. 237 КПК); проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ч. 2 ст. 246 КПК); застосування тимчасового арешту (ч. 3 ст. 583 КПК) та ін. Наголошуючи на необхідності практичної реалізації цих нововведень, можна лише зазначити, що вже сьогодні деякі з них критично оцінюються науковцями і практиками, що має стати предметом спеціального вивчення.

У контексті нашого дослідження зазначимо, що як свідчить світовий досвід, процес виявлення, припинення, розкриття і розслідування податкових правопорушень і злочинів загальноприйнято відображати поняттям «податкове розслідування». І хоча податкове законодавство України не використовує це поняття, не складно помітити, що саме воно адекватно відображає «способи виявлення налогових преступлений и правонарушений, всю совокупность первичных и последующих оперативно-розыскных, уголовно-процессуальных, налогово-проверочных мероприятий, проводимых органами налоговой полиции и другими субъектами оперативно-розыскной деятельности совместно с налоговыми органами в интересах не только выявления, но и расследования всех обстоятельств, связанных с совершением нарушения законодательства о налогах и сборах, в том числе уголовно-наказуемых» [12, с. 48].

Певна відокремленість ОРД у сфері оподаткування від кримінального процесу спричиняє як дещо другорядний характер ОРД, так і недостатню спрямованість на забезпечення подальших етапів податкового розслідування. Останнє, зокрема, пов'язане з відсутністю конкретних вимог до матеріалів ОРД «... відповідно до їх

цільового призначення й не передбачає ефективних правових механізмів їх використання в інтересах кримінального судочинства ...» [13, с. 272]. Разом з тим до прийняття нової редакції КПК України науковці зазначали, що в ситуації, коли кримінальна справа про ухилення від сплати податків порушується за матеріалами оперативно-розшукової діяльності підрозділів податкової міліції, матеріали є більш змістовними, бо «... при їх підготовці застосовуються можливості оперативно-розшукового документування... встановлення осіб, причетних до вчинення злочинів, встановлення документів, грошових коштів, цінностей ...» [10, с. 129]. Це свідчить про необхідність вивчення питання про можливість кримінального провадження за матеріалами оперативно-розшукових справ, а не переважно за результатами проведених документальних перевірок. На користь такого підходу може вказувати й те, що головною причиною того, що значна частина порушених кримінальних справ не закінчувалася обвинувальним вироком, є недостатній обсяг зібраних документів, помилки у ході їх збирання та відповідного аналізу й оцінки як результат недосконалого використання можливостей оперативно-розшукової, кримінально-перевірочної діяльності і можливостей спеціалістів [10, с. 132].

Проведення в межах податкового розслідування сукупності заходів податково-перевірочного, оперативно-розшукового, кримінально-правового та кримінально-процесуального характеру на основі врахування принципів ОРД, податкового контролю, кримінального процесу і кримінального права та норм податкового законодавства й інших галузей права означає, що загальна цільова установка, а саме перетворення податкової служби у сервісну службу з одночасним усуненням суспільної небезпеки ухилення від сплати податків отримує більше перспектив для її досягнення.

Таким чином, стосовно механізму правового регулювання податкових правовідносин можна стверджувати, що у його змісті більш повне відображення має знайти сутність такого системного явища, як податкове розслідування. Юридичні факти, методи регулювання, алгоритми дій співробітників правоохоронних і контролюючих органів, процедури і технології податково-перевірочного, оперативно-розшукового, кримінально-правового та кримінально-процесуального характеру разом з правовими нормами та нормативними актами, в яких вони закріплені, мають сосісти належне місце в структурі механізму правового регулювання податкових правовідносин.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. / С. С. Алексеев. – Т. 2. – М. : Юрид. лит., 1982. – 361 с.
2. Новий тлумачний словник української мови : 200 000 слів : у 3 т. / [уклад.: Василь Яременко, Оксана Сліпущко]. – 2-ге вид., випр. – К. : Аконт, 2007. – Т. 1 : А–К. – 926 с. – (Нові словники).
3. Новий тлумачний словник української мови : 200 000 слів : у 3 т. / [уклад.: Василь Яременко, Оксана Сліпущко]. – 2-ге вид., випр. – К. : Аконт, 2007. – Т. 3 : П–Я. – 862 с. – (Нові словники).
4. Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія / О. А. Беляневич. – К. : Юрінком Інтер, 2006 – 592 с.
5. Харт Г. Л. А. Понятие права / Г. Л. А. Харт ; пер. с англ. ; под общ. ред. Е. В. Афонасина и С. В. Моисеева. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. – 302 с.
6. Лавріненко О. В. Розбудова правової системи України: проблемні питання сьогодення / О. В. Лавріненко // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 9. – С. 36–39.
7. Хропанюк В. Н. Теория государства и права [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / В. Н. Хропанюк ; под ред. В. Г. Стрекозова. – М. : Элиста ; АОЗТ «Эссен», 1995. – 377 с.
8. Коренев А. П. Нормы административного права и их применение / Коренев А. П. – М. : Юрид. лит., 1978. – 142 с.
9. Лекарь С. І. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави / С. І. Лекарь // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2012. – № 3 (58). – С. 128–133.
10. Лисенко В. В. Ухилення від сплати податків: виявлення та розслідування : монографія / В. В. Лисенко, О. С. Задорожний, О. П. Дзісяк. – К. : Істина, 2008. – 216 с.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Редакція від 11.08.2013.
12. Налоговое расследование : эксперимент. учеб. для юрид. и экон. вузов и фак. / под общ. ред. Ю. Ф. Кваши. – М. : Юристь, 2000. – 1094 с.
13. Погорецький М. А. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності при розслідування господарських злочинів / М. А. Погорецький // Взаємодія оперативних та слідчих підрозділів при розслідуванні злочинів у сфері господарської діяльності : матеріали міжнар. постійно діючого наук.-практ. семінару. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – С. 270–289.
14. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права / І. П. Голосніченко. – К. : Вища шк., 1991. – 96 с.

15. Шестопалова Л. М. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / Шестопалова Л. М. – К. : Прецедент, 2006. – 197 с.

Надійшла до редколегії 05.11.2013

ОНЫШКО О. В. РОЛЬ НАЛОГОВОГО РАССЛЕДОВАНИЯ В ПРАВОВОМ МЕХАНИЗМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЛОГОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ

Рассмотрены содержание и структура механизма правового регулирования как теоретико-практическая основа развития механизма регулирования налоговых правоотношений. Акцентировано внимание на необходимости формирования органического единства оперативно-розыскных, налогово-проверочных и уголовно-процессуальных действий в рамках налогового расследования для выявления и противодействия налоговым правонарушениям.

Ключевые слова: правовое воздействие, правовое регулирование, механизм правового регулирования, налоговые правоотношения, налоговое расследование, контрольно-проверочная деятельность, оперативно-розыскная деятельность.

ONYSHKO O. V. A ROLE OF TAX INVESTIGATION IN THE LEGAL MECHANISM OF ADJUSTING OF TAX LEGAL RELATIONSHIPS

The article deals with the essence and structure of the legal regulation as a theoretical and practical basis of the development of regulatory framework for the legal relationships in the sphere of taxation. Particular attention is focused on the necessity to form an organic unity of operational search, tax audit and criminal procedure in the framework of tax investigation for detection of and counteraction to the tax delinquencies. It is noted that the process of detection, suppression, solution and investigation of tax offenses and crimes is commonly referred to as «tax investigation». The article emphasizes certain separation of operational search in the sphere of taxation from the criminal procedure, which leads to the secondary role of operational search and its lack of focus on the support of the further stages of tax investigation. It is stressed that the conduct of operational search, tax audit and criminal procedure during the tax investigation with the regard to the principles of operational search, tax audit, criminal procedure, criminal and tax legislation benefits the common goal of transforming tax office into a service-based organization together with the reduction of tax evasion menace.

Keywords: legal influence, legal regulation, regulatory framework, tax legal relationships in the sphere, tax investigation, control and audit activity, operational search.

УДК 343.9

Д. І. ПЕРЕПЕЛИЦЯ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНОГЕННИХ ЕЛЕМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК ЗМІСТУ ПРИЗОНІЗАЦІЇ

Досліджено окремі складові механізми прizonізації. За результатами тестування засуджених встановлено низку негативних проявів їх соціально-психологічної адаптації до умов позбавлення волі, що виражаються у таких криміногенних якостях, як підвищена тривожність, депресивність, агресивність, невротизація, патопсихотизація, зниження показників вегетативних тонусів. Акцентовано увагу на криміногенних аспектах проблем соціальної стратифікації та кримінально-субкультурної стигматизації засуджених. Визначено пріоритетні напрями організації протидії прizonізації.

Ключові слова: позбавлення волі, прizonізація, адаптація, стрес, депресивність, стигматизація, кримінальна субкультура.

Одним із суттєвих факторів зниження кримінологічної ефективності спеціальної превенції, зокрема із використанням кримінально-правових засобів впливу, є прizonізація. Останню можливо охарактеризувати як процес соціально-психологічної адаптації особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі (або утримується у слідчому ізоляторі), до

комплексу організаційно-управлінських, режимних, побутових, психологічних умов, що мають місце в установі виконання покарання, та який має своїм наслідком формування стійких негативних морально-психологічних рис особистості у зв'язку з дією на нього обмежень, обумовлених режимом і самим змістом покарання, насильства (фізичного, психічного,